

Predmet C-387/20**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

12. kolovoza 2020.

Tijelo koje je uputilo zahtjev: Notariusz w Krapkowicach Justyna Gawlica – Krapkowice
(Poljska)**Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:**

3. kolovoza 2020.

Stranka glavnog postupka:

OKR

Predmet postupka pred nacionalnim tijelom¹

Predmet glavnog postupka jest ispitivanje žalbe protiv odbijanja javnog bilježnika u Poljskoj da obavi javnobilježničku radnju, odnosno da u ime ukrajinske državljanke sastavi javnobilježničku oporuku koja sadržava odredbu o izboru ukrajinskog prava kao i izmjenu zakonitog redoslijeda nasljeđivanja predviđenog ukrajinskim pravom.

Predmet i pravna osnova prethodnog pitanja

Tijelo koje je uputilo zahtjev postavlja dva pitanja, pri čemu se drugo pitanje sastoji od nekoliko potpitanja. Prvim se pitanjem želi saznati obuhvaća li osobno područje primjene članka 22. Uredbe br. 650/2012, kojim se ovlašćuje ostavitelja da izabere pravo države čiji je državljanin kao pravo koje će se primjenjivati na nasljeđivanje u cijelosti, i osobu koja je državljanin treće zemlje. Drugo se pitanje odnosi na utvrđivanje, u slučaju da je između države članice i treće zemlje na snazi bilateralan ugovor kojim se ne uređuje pitanje izbora prava, ali određuje se mjerodavno pravo, međusobnog odnosa između tog ugovora i Uredbe

¹ Napomena prevoditelja: U ovom slučaju tijelo koje je uputilo zahtjev nije sud. Vidjeti obrazloženje dopuštenosti u orig. točkama 15. do 25. i u točkama 10. do 13. ovog sažetka.

br. 650/2012 i utjecaja te hijerarhije pravnih pravila na mogućnost da dotični državljanin treće zemlje izabere pravo na temelju članka 22. u vezi s člankom 75. Uredbe br. 650/2012.

Prethodna pitanja

1. Treba li članak 22. [Uredbe br. 650/2012] tumačiti na način da je i osoba koja nije građanin Europske unije ovlaštena izabrati pravo države čiji je državljanin kao pravo koje će u cijelosti urediti nasljeđivanje?

2. Treba li članak 75. u vezi s člankom 22. navedene Uredbe br. 650/2012 tumačiti na način da, u situaciji u kojoj se bilateralnim ugovorom između države članice i treće zemlje ne uređuje izbor prava u nasljednim stvarima, ali se određuje mjerodavno pravo u nasljednim stvarima, državljanin treće zemlje koji boravi u državi članici obvezanoj tim bilateralnim ugovorom može izabrati pravo?

te osobito

– treba li bilateralni ugovor s trećom zemljom izričito isključivati izbor određenog prava, a ne samo uređivati propise o nasljeđivanju uz korištenje objektivnih poveznica, kako bi se smatralo da odredbe tog ugovora imaju prednost pred člankom 22. Uredbe br. 650/2012?

– je li sloboda izbora nasljednog prava i usklađivanja mjerodavnog prava izborom prava, barem u mjeri u kojoj je to utvrdio zakonodavac u članku 22. Uredbe br. 650/2012, jedno od načela na kojima počiva pravosudna suradnja u građanskim i trgovačkim stvarima u okviru Europske unije i koja se ne smiju povrijediti ni u slučaju primjene bilateralnih ugovora s trećim zemljama koji imaju prednost pred Uredbom br. 650/2012?

Navedene odredbe prava Zajednice

UFEU: članak 81. stavak 2. točka (c)

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: Uredba): uvodna izjava 38., članci 22. i 75.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Ustav Republike Poljske od 2. travnja 1997.): članak 45. stavak 1., članak 176. stavak 1.

Umowa polsko-ukraińska z dnia 24 maja 1993 r. o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (Poljsko-ukrajinski ugovor od 24. svibnja 1993. o pravnoj pomoći i pravnim odnosima u građanskim i kaznenim stvarima): članak 37.

Ustawa z 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Zakon od 14. veljače 1991. o javnom bilježništvu): članci 81., 82. i 83.

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Osoba OKR, ukrajinska državljanka koja boravi u Poljskoj, suvlasnica je stana u Poljskoj. U Poljskoj je od javnog bilježnika zatražila da sastavi javnobilježničku oporuku koja sadržava izbor ukrajinskog prava i izmjenu zakonitog redoslijeda nasljeđivanja na temelju tog prava.
- 2 Javni je bilježnik 10. srpnja 2020. odbio obaviti javnobilježničku radnju jer smatra da bi izbor ukrajinskog prava u oporuci bio nezakonit.
- 3 Osoba OKR podnijela je žalbu tijelu koje je uputilo zahtjev.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 U obrazloženju kojim se odbija obavljanje javnobilježničke radnje, javni bilježnik je, kao prvo, istaknuo element osobnog područja primjene Uredbe. U tom se kontekstu poziva na rješenje Sāda Okręgowog w Opolu (Okružni sud u Opolu, Poljska) od 28. veljače 2020. koji je razmatrao žalbu u slučaju sličnog činjeničnog stanja i utvrdio da se člankom 22. Uredbe samo državljanima država članica Europske unije omogućuje izbor prava države kao prava kojim se u cijelosti uređuje nasljeđivanje. Smatra da smjernicu kojom se isključuje primjena Uredbe na državljane trećih zemalja sadržava i prva rečenica uvodne izjave 38. Uredbe u kojoj se navodi pravo izbora građanā Unije, a pravna osnova za donošenje Uredbe jest članak 81. stavak 2. točka (c) UFEU-a prema kojem je uredba sredstvo namijenjeno osiguravanju usklađenosti odredbi koje se u državama članicama primjenjuju u području mjerodavnog prava i sporova o nadležnosti.
- 5 Kao drugo, javni bilježnik ističe element prednosti odredbi bilateralnih ugovora koje su države članice sklopile s trećim zemljama pred Uredbom na temelju članka 75. Uredbe. Poljsko-ukrajinskim bilateralnim ugovorom od 24. svibnja 1993. o pravnoj pomoći i pravnim odnosima u građanskim i kaznenim stvarima ne predviđa se mogućnost izbora mjerodavnog prava u nasljednim stvarima. Člankom 37. poljsko-ukrajinskog ugovora mjerodavno pravo u nasljednim

stvarima uređuje se na način da je mjerodavno pravo za nasljeđivanje pokretne imovine žaliteljice ukrajinsko pravo kao pravo zemlje njezina državljanstva (stavak 1.), a mjerodavno pravo za nasljeđivanje nekretnina jest pravo države – stranke u kojoj se ta imovina nalazi (stavak 2.). Uređivanje mjerodavnog prava stoga nije dispozitivno.

- 6 U žalbi od 28. srpnja 2020. osoba OKR iznosi pogrešno tumačenje članka 22. i 75. Uredbe.
- 7 Što se tiče članka 22. Uredbe, žaliteljica je navela tekst te odredbe u skladu s kojim „osoba” može izabrati pravo države čiji je državljanin kao mjerodavno pravo u nasljednim stvarima. Također ističe činjenicu da se članak 22. Uredbe nalazi u Poglavlju III. Uredbe koje sadržava opća pravila o sukobu zakona. U skladu s člankom 20. Uredbe 650/2012, pravo na koje upućuje Uredba primjenjuje se neovisno o tome je li to pravo države članice. Osoba OKR smatra da se to odnosi i na pravo koje je određeno izborom prava u skladu s člankom 22. Uredbe.
- 8 Što se tiče članka 75. Uredbe kojim se određuje da Uredba „ne utječe” na primjenu ugovorâ između država članica i trećih zemalja, osoba OKR smatra da usporedna primjena Uredbe i takvog ugovora ne znači da poljska tijela u poljsko-ukrajinskoj nasljednoj stvari koja proizlazi iz takvog ugovora ne moraju primjenjivati pravila o sukobu zakona u situaciji u kojoj utvrđuju mjerodavno pravo na temelju objektivnih poveznica. Budući da se članak 37. poljsko-ukrajinskog ugovora ne odnosi na pitanje izbora nasljednog prava, u toj situaciji ne može imati prednost pred odredbom članka 22. Uredbe 650/2012 kojim se uređuje to pitanje.
- 9 Osoba OKR također ističe da je odbijanje sastavljanja oporuke koja sadržava izbor ukrajinskog prava u Poljskoj tim više nepravedno jer se takva oporuka može sastaviti u svakoj drugoj državi članici (koja nije obvezana predmetnim ugovorom s Ukrajinom) te da dovodi do fragmentacije nasljeđivanja koja je protivna načelu ujednačenosti propisâ o nasljeđivanju.

Sažeti prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

Obrazloženje dopuštenosti

- 10 Tijelo koje je uputilo zahtjev, odnosno javni bilježnik, najprije iznosi argumente kojima opravdava dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku koji je javni bilježnik podnio u Poljskoj. Ističe da ovlast poljskog javnog bilježnika za upućivanje prethodnog pitanja u točno određenom kontekstu, odnosno razmatranje žalbe protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje u prvostupanjskom postupku, treba pažljivo razlikovati od kvalifikacije poljskog javnog bilježnika kao suda u izvršavanju drugih nadležnosti ili drugim normativnim kontekstima prava Unije.
- 11 Nadalje, tijelo koje je uputilo zahtjev detaljno opisuje prirodu žalbenog postupka protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje te raspravlja o izmjeni Zakona

o javnom bilježništvu iz 2015. provedenoj na temelju odluke proširenog vijeća od sedam sudaca Sąda Najwyższyj (Vrhovni sud, Poljska) od 7. prosinca 2010. U slučaju žalbe protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje, tijelo koje u prvostupanjskom postupku odlučuje u predmetu jest javni bilježnik. Prilikom razmatranja žalbe protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje, Sąd Okręgowy (Okružni sud) odlučuje kao drugostupanjski sud. S druge strane, javni bilježnik koji je odbio obavljanje javnobilježničke radnje nije stranka u prvostupanjskom žalbenom postupku, on preispituje zakonitost odluke o odbijanju i to u svojstvu tijela koje obavlja javne zadaće u području pravne zaštite. Na javnog bilježnika koji razmatra žalbu primjenjuju se postupovne konstrukcije takozvanog međustupanjskog postupka slične onima u općem građanskom postupku. Položaj i opseg postupanja javnog bilježnika koji proizlaze iz članka 83. stavka 1. Zakona o javnom bilježništvu isti su kao i u slučaju prvostupanjskog suda koji je donio pobijane odluke na temelju Kodeksa postępowania cywilnego (Zakonik o građanskom postupku). U odnosu na sudski postupak koji se vodi zbog podnošenja žalbe protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje, postupak koji vodi javni bilježnik je prvostupanjski postupak, a odluka javnog bilježnika o odbijanju obavljanja javnobilježničke radnje odgovara prvostupanjskoj odluci. To tumačenje i njegovu usklađenost s člankom 176. stavkom 1. Ustava potvrdio je i Trybunał Konstytucyjny (Ustavni sud, Poljska) u svojoj presudi od 13. siječnja 2015. U skladu s tom presudom, javni bilježnik se smatra javnim službenikom, a to što mu se povjerava rješavanje predmeta odgovara standardima utvrđenima ustavnim načelom pravičnog sudskog postupka.

- 12 Što se tiče položaja poljskog javnog bilježnika tijekom predmetnog postupka, koji je oblikovan u sudskoj praksi, u odnosu na pojedinačne kriterije pojma „sud” u smislu članka 267. UFEU-a, tijelo koje je uputilo zahtjev ističe da je javni bilježnik nepristrano tijelo koje je neovisno o strankama koje mu se obraćaju za obavljanje javnobilježničke radnje. Pravna zaštita koju provodi obvezna je u smislu da stranka koja želi ili mora izvršiti radnju kod javnog bilježnika nema utjecaj na obvezni nadzor zakonitosti sadržaja te radnje koji obavlja javni bilježnik. Taj nadzor po službenoj dužnosti na istoj pravnoj osnovi provodi svaki javni bilježnik (apsolutna obveza) i to za svaku javnobilježničku radnju (preventivna nadležnost). Javni se bilježnik ne može, čak ni na izričit zahtjev stranke, ograničiti na isticanje uočenog konstruktivnog nedostatka radnje koju bi stranka željela izvršiti na vlastiti rizik (presude Sąda Najwyższyj (Vrhovni sud) od 7. studenoga 1997. i od 5. veljače 2004.). Podnošenjem žalbe protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje započinje sudska faza u kojoj javni bilježnik provodi preventivnu nadležnost. U toj fazi stranka više ne može izabrati javnog bilježnika koji će voditi predmet, a kako bi predmet ispitao Sąd Okręgowy (Okružni sud), javni bilježnik prvo mora ispitati žalbu. Javnog bilježnika pritom obvezuje načelo nadređenosti prava Unije, kao i sudska praksa sudova koji nadziru javnobilježničku djelatnost u drugom stupnju.
- 13 Tijelo koje je uputilo zahtjev smatra da javni bilježnik može djelotvorno izvršiti prvostupanjski nadzor koji mu je povjeren samo ako mu se u predmetu čija odluka ovisi o tumačenju prava Unije omogući da uputi prethodno pitanje. U modelu koji

je oblikovan poljskim pravom, stranka ima pravo na djelotvoran nadzor njezina predmeta i u fazi u kojoj javni bilježnik ispituje njezinu žalbu. Kako bi dobio tumačenje prava Unije potrebno za donošenje odluke o podnesenoj žalbi, čini se da je potrebno da javni bilježnik uputi prethodno pitanje.

Obrazloženje pitanjâ

- 14 Što se tiče prvog pitanja, tijelo koje je uputilo zahtjev upućuje na argumente koje je iznijela osoba OKR. Prihvaćanje žalbe osobe OKR onemogućuje to što u poljskom pravnom poretku postoji navedena odluka Sąda Okręgowog w Opolu (Okružni sud u Opolu) od 28. veljače 2020.
- 15 Što se tiče drugog pitanja, tijelo koje je uputilo zahtjev smatra da prije tumačenja odredbi poljsko-ukrajinskog ugovora treba utvrditi u kojoj mjeri odredbe bilateralnih ugovora imaju prednost pred Uredbom 650/2012. *Ratio* članka 75. Uredbe 650/2012 proizlazi iz potrebe da se poštuju ugovorne obveze država članica prema trećim zemljama. Relevantno tumačenje članka 75. Uredbe stoga treba biti ujednačeno u svim državama članicama. Stoga se postavlja pitanje protivi li se, u skladu s Uredbom, izboru prava samo odredba bilateralnog ugovora kojom se uređuje izbor prava na način različit od onog u Uredbi, ili i odredba kojom se na bilo koji način određuju propisi o nasljeđivanju.
- 16 Moglo bi se smatrati da prednost pred člankom 22. Uredbe ima samo bilateralni ugovor kojim se izričito isključuje izbor nasljednog prava ili se isključuje njegova provedba u određenom slučaju zbog drukčijeg načina uređenja dopuštenosti izbora. U ovom je predmetu javni bilježnik na temelju poljske i njemačke pravne teorije prvotno prihvatio bitno drukčije tumačenje prema kojem pravila o sukobu zakona iz bilateralnog ugovora predstavljaju autonomni sustav na temelju kojeg se sveobuhvatno utvrđuje mjerodavno pravo. Manje konzervativan pristup pretpostavlja da članak 75. Uredbe ne zahtijeva da tijela država članica „pretjerano nameću” primjenu odredbi bilateralnog ugovora; njime se zahtijeva samo da se daje prednost odredbama bilateralnih ugovora kada se one aktivno odnose na određeno pitanje na način drukčiji od Uredbe. Danas zastarjeli bilateralni ugovori rijetko se služe tom tehnikom određivanja mjerodavnog prava. U tom bi se smislu normativni sustav Uredbe primjenjivao u najširem mogućem opsegu i samo bi ga u pojedinim točkama zamjenjivale odredbe bilateralnog ugovora s trećom zemljom u području koje se ne može povezati s Uredbom.
- 17 U tom se kontekstu javni bilježnik poziva na članak 25. Uredbe 593/2008, članak 28. Uredbe 864/2007, članak 69. Uredbe 4/2009, a prije svega na sudsku praksu Suda u pogledu članka 71. stavka 1. Uredbe 44/2001, osobito odnosa između pravila o nadležnosti te uredbe i odredbi Konvencije o ugovoru o međunarodnom prijevozu robe cestom (CMR), osobito uzimajući u obzir presudu od 4. rujna 2014. u predmetu C-157/13 u kojoj je Sud utvrdio da primjena odredbi međunarodnih ugovora koji imaju prednost pred Uredbom „ne smije biti u suprotnosti s načelima na kojima počiva pravosudna suradnja u građanskim i trgovačkim stvarima u okviru Europske unije, poput načela [...] slobodnog

protoka sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, predvidljivosti nadležnih sudova i slijedom toga pravne sigurnosti za pravne subjekte” (orig. t. 38.). Prema mišljenju javnog bilježnika također se postavlja pitanje predstavljaju li sloboda izbora prava i sloboda ujednačavanja mjerodavnog prava izborom prava, barem u prilično uskom opsegu koji je zakonodavac Unije dopustio u članku 22. Uredbe br. 650/2012, nužne razloge koji utječu na tumačenje opsega prvenstva primjene međunarodnih ugovora pred odredbama uredbi Unije, uključujući pravnu sigurnost.

- 18 Usputno, javni bilježnik ističe činjenicu da Poljsku obvezuju bilateralni ugovori kojima se ne predviđa izbor prava i koji sadržavaju pravila o sukobu zakona u nasljednim stvarima s četirima trećim zemljama čiji relativno brojni državljani borave u Poljskoj: s Ukrajinom, Bjelorusijom, Rusijom i Vijetnamom (ali i s državama sljednicama bivše Jugoslavije koje nisu države članice, Kubom, Libijom, Sjevernom Korejom i Mongolijom). Tom se napomenom želi naglasiti važnost upućenih pitanja za ujednačenu praksu, ne samo nacionalnu, te razmjera pojava povezanih s usporednim obvezivanjem Uredbe i bilateralnih ugovora između država članica i trećih zemalja.

RADNI DOKUMENT